

det Tilfælde er Tale om Hundreder. Derfor vil jeg sige den højtærede Minister Tak for, at vi har faaet Lejlighed til at behandle dette Lovforslag. Dette Lovforslag er fremsat i nøje Overensstemmelse med det, som fik enstemmig Tilslutning fra Fæstekommissionen, og jeg har ogsaa været med til at godkende det Forslag, der fremkom den Gang. Det var det mindste, jeg kunde tænke mig, vi under nogen Omstændigheder kunde gaa med til, det er egentlig kun en Forbedring af Loven af 1902.

Der er ingen, der er i Tvivl om, at det at drive Landbrug med Halvaars Opsigelse er den daarligste Form for alt Landbrug; thi ingen kan jo lægge deres Sager til Rette og drive Landbrug, naar de kan risikere at blive jaget bort fra det i Løbet af et halvt Aars Tid. Det er ogsaa det, man har indset gennem Tiderne. Hvis vi følger Forhandlingerne gennem Firserne og Halvfemserne, vil vi se, at aarlig blev der fremsat Lovforslag, som skulde hjælpe Fæste- og Lejehusmændene, og alle gik de ud paa at give dem længere Lejemaal, enten Fæste eller Leje paa 10—12 Aar. Der blev i mange Aar arbejdet med dette; det blev anerkendt af de demokratiske Partier, at de havde Pligt til at komme disse Folk til Hjælp. Særlig er der 2 Mænd, som jeg vil minde om fra den Tid, det var Medlemmerne fra Præstø Amts 2den og 3die Valgkreds. De stod ene en halv Snes Aar som Forslagsstillere til et saadant Lovforslag; men den Gang var der ingen Jordbund i Rigsdagen for at faa det gennemført. De første Aar kom Lovforslaget slet ikke til Behandling, senere naaede det at komme til første Behandling og at blive henvist til Udvalg, men først efter mange Aars Forløb naaede det at komme op til det høje Landsting, men deroppe fik det en meget ublid Skæbne, som den Slags Forslag fik i den Tid; det blev behandlet, men der blev nægtet det Overgang til tredje Behandling. Senere blev Forslaget igen forelagt her i Folketinget; der var en halv Snes Medlemmer, som indbragte det, og det blev behandlet ret udførligt, men heller ikke denne Gang kunde det gennemføres i Landstinget. Først efter Systemskiftet i 1901 fik vi vedtaget den af den ærede foregaaende Taler (Martin Hansen) nævnte Lov af 1902. Om end jeg kan stemme for det foreliggende Lovforslag, vil jeg dog anse det for rigtig, at vi ved denne Lejlighed i Udvalget drøfter Muligheden af at gaa noget videre. Det er en Kendsgerning, at en hel Del Huse her i Landet hviler paa Jord, som der

tidligere har været Fæstesvang paa, og i Øjeblikket er der om ikke juridisk, saa dog moralsk set Fæstetvang paa den Jord, hvorpaa Husene er byggede. Gaar vi langt tilbage i Tiden, finder vi Udtalelser fra Enevoldskongen om, at al Bondeskyld skulde udlejes som Fæste, og i en Forordning af 1790 hedder det, at Jorden skulde udlejes som Fæste, og at den Jorddrot, der undlader at udleje som Fæste, skal tiltales og straffes som kongelig Befalings modvillig Overtræder, og den siger, at dette at leje ud paa Aaremaal baner Vejen for Udsugelse og kvæler al Vindskibelighed. Saa kraftige Udtalelser blev der den Gang brugt, naar nogen fandt Anledning til at leje ud paa kortere Aaremaal, og det har ogsaa til Dels været anerkendt gennem Tiderne for Gaardmændene, men derimod er det ikke i Lovgivningen anerkendt for Husmændenes Vedkommende; denne Ret er gaaet tabt for Husmændene ved Tidernes Ugunst, ikke fordi der har været Mangel paa enkelte Mænd, som kraftigt har talt deres Sag, men fordi der har været Modstand hos det konservative Godsejersparti i Landstinget. Hvad der var Ret for Gaardmandsbruget, skulde man imidlertid tro maatte være det ogsaa for det mindre Landbrug, Husmandsbruget, og særlig for Lejehusmændene.

Ved Loven af 1902 blev der sat Skel mellem Husmandsbruget her i Landet, hvad jeg paa en Maade ikke vil beklage, men det havde til Følge, at nogle Huse vil komme med ind under Afløsningen ved Fæstets Overgang til Selveje, hvorimod en hel Del Huse af selv samme Beskaffenhed ikke vil komme med, nemlig de Huse, som er ophørt at være bortfæstede i 1900 eller 1901, eller før Lovforslaget blev fremsat, og som er blevet lejet ud, thi de har ikke været bortfæstede uafbrudt siden 1850. Til Trods for, at det er Huse af samme Oprindelse, falder de udenfor Loven. Jeg kan ikke se Nødvendigheden af at gøre saa stor Forskel. Hvorfor skal vi have saa mange Former for Landbrug? Hvorfor ikke tage ogsaa disse Huse med ind under denne Lov? Er det ikke lige saa samfundsnyttigt, at Lejehusmænd faar Ret til at kræve deres Huse udlagt til Ejendom? Jeg ved nok, at man siger, at de ingen juridisk Ret har, men det er jo ikke Meningen, at de, som i Øjeblikket ejer disse Huse, skal miste noget, de skal selvfølgelig have disse Huse betalt med deres fulde Værdi. Jeg tror, Almenvellet kræver, at disse Huse enten overgaa til Ejendomshuse eller bruges paa en bedre Maade. Mange af disse Lejehuse, eller skal